

Ю. О. Кравченко,

викладач

(Київський Національний економічний
університет імені В.Гетьмана)

ПРО ДЕЯКІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ

Серед передових методів у сучасному навчальному процесі вивчення англійської мови велика увага повинна приділятися інтерактивним методам, оснований на сучасних викладацьких підходах до студентів, зорієнтованих на їхні особисті якості та навички. Зрозуміло, тим, хто опановує іноземну мову, слід зосередитися на розвиткові не лише творчого потенціалу, але й на вмінні мислити та швидко реагувати, покращуючи свої комунікаційні навички. На жаль, на практиці викладачі іноземних мов часто застосовують перевірені часом стандартні навчальні технології. Іноді процес викладання мови продовжує залишатися “дещо осучасненим варіантом” граматико-перекладного методу. Вимоги ж до занять іноземної мови з часом змінюються, розробляються новітні методи навчання. На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки адаптованих не автентичних текстів, вже пройшли. Іноземна мова нині виступає як засіб комунікації, спілкування з представниками інших націй. Отже, в освіті продовжує розвиватися і надалі культурологічний або інтеркультурний підхід у навчанні в рамках концепції “діалогу культур” з метою формування полімовної грамотності студентів. На нашу думку, в сучасному вищому навчальному закладі не має бути місця для таких процесів, як зазубрювання, бездумне завчання текстів іноземною мовою, які не мають практичної цінності для майбутньої життєдіяльності студентів.

Інтерактивні технології навчання іноземним мовам створюють необхідні передумови як для розвитку мовленевої компетенції студентів, так і для формування умінь приймати колективні та індивідуальні рішення з метою виховання активних громадян суспільства.

Базовим принципом інтерактивного методу є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: дискусії та обговорення, діалоги та рольові ігри, імітації, імпровізації та дебати. З іншого боку, спільна соціально-

інтерактивна діяльність дозволяє кожному студентові максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує самостійність та ініціативність в ухваленні рішень. Отже, інтерактивна діяльність поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та керованість дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів вирішення комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, вивчення теми в режимі бесіди, діалогу, полілогу, тобто активного спілкування. На нашу думку, інтерактивним може бути названий метод, завдяки якому той, хто навчається, є не лише учасником (спостерігачем, слухачем), але й саме активним творцем процесу навчання. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямовану на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу. Варто звернути увагу, що дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджують такі відомі вчені, як Г. Брос, М. Кларен, Л. Пироженко, Н. Фомин, О. Пометун, Н. Суворова та інші. За Л. Пироженко та О. Пометун, визначають умовну робочу класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи. Їх розподіляють на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності студентів: інтерактивні технології кооперованого навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань [5, с.49].

Можна зробити висновок, що інтерактивні методи застосовуються як в середині групи, так і за її межами. Завданням викладача є: створення сприятливих умов в групі для висловлювання власної думки кожного з учасників процесу навчання, ознайомлення студентів з чітко сформованими правилами інтерактивної гри та зосередження акцентів для студентів у правильне русло розвитку подій. З групи студентів, які притримуються власних точок зору, необхідно зробити команду, частиною якої є викладач; поділити створену команду на групи, об'єднуючи студентів за інтересами або з власних міркувань викладача. Як правило, працюючи в групі, у студентів виникає покращення комунікативних навичок, проявляється як командний дух, так і характеристики лідера окремих індивідуумів. Таким чином, створюється умови для індивідуального самовираження всередині групи, вміння працювати в команді; розвивається дух суперництва, який сприяє мотивації студентів до розширення знань для покращення комунікації та словесного закріплення своїх позицій. На

сучасному етапі інформатизації освіти спостерігається прогрес у появі частинно-методичних підходів до технологій навчання з метою вдосконалення загальнодидактичних методів викладання окремих навчальних дисциплін, у тому числі іноземних мов. Сьогодні значна увага приділяється таким модельним методам навчання, які впроваджуються із застосуванням навчальних комп'ютерних програм. Засобами реалізації зазначеного підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, проектор та сенсорна дошка), які забезпечують можливість організації навчально-пізнавального процесу шляхом інтерактивного навчання. Отже, розвиток засобів навчання спричиняє й розвиток нових методів навчання, відродження тих, які не могли бути реалізованими без застосування комп'ютерних технологій. До таких методів, яким дали нове життя засоби навчання нового покоління, можна віднести: методи інтерактивного навчання, суттєвою відмінністю яких є оперативна зміна темпу та форми подання навчального матеріалу, модифікації його змісту тощо в залежності від результатів навчання. Можливість здійснення оперативного моніторингу навчання кожного студента і групи в цілому, яку не можна реалізувати без застосування системи комп'ютеризованих засобів навчання; забезпечує стирання відмінностей між індивідуальним навчанням і навчанням у складі групи, тобто є додатковим чинником забезпечення гуманізації освіти.

Структура заняття з англійської мови із застосуванням інтерактивних технологій має чотири етапи:

1) Підготовка. Цей етап передбачає організаційні моменти, такі, як роздатковий матеріал, вирішення питань місця проведення та необхідних технічних засобів.

2) Вступ. На цьому етапі важливі пояснення правил, мети, технічно сформоване завдання, поділ на групи, визначення ролей та нагадування студентам про кількість відведеного на "ГРУ" часу.

3) Проведення. Обов'язковим є обговорення заданих викладачем ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень, формулювання відповідей.

4) Рефлексія та результати. Елементами цього етапу є обговорення результатів "гри", оцінювання, зворотній зв'язок

Досвід показує, що викладачі, які використовують інтерактивні методи при викладанні дисципліни "Іноземна мова професійного спрямування", можуть збільшити обсяг засвоєння фахової термінологічної лексики. Це робить навчання цікавішим, кориснішим, професійно-спрямованим, стимулює студентів активізувати свою пізнавальну діяльність. Предметом обговорення інтерактивної дискусії можуть виступати не тільки змістовні питання, пов'язані з навчальним

процесом, але й етичні, міжособистісні стосунки студентів – учасників групи, виконуючи таким чином, виховну функцію.

З розвитком інформаційної революції швидко вдосконалюється технологічний процес; студенти звикли до постійного оновлення інформації, змін, різноманітності форм навчального процесу. При усному викладі матеріалу за хвилину слухач сприймає і здатний обробити до однієї тисячі умовних одиниць інформації, а при “підключенні” органів зору – до 100 тисяч таких одиниць. Як бачимо, найбільша кількість студентів є візуалами, які краще засвоюють інформацію за допомогою зорового каналу. Під час сприймання матеріалу існує можливість вести записи, що включає моторну пам’ять і покращує процес запам’ятовування. Тому висока ефективність використання в навчанні мультимедійних засобів, основа яких – зорове та слухове сприйняття матеріалу, є очевидною. Застосування мультимедійних засобів підвищує рівень сприйняття за запам’ятовування на 30-40% завдяки одночасній багатоканальній взаємодії студента з інформацією.

До інноваційних навчальних технологій, які також мають відношення до системи інтерактивних методів, можна віднести: навчання з комп’ютерною підтримкою (CALL), метод сценарію (storyline method), метод симуляцій, метод каруселі, метод навчання по станціях, метод групових пазлів, метод рольової гри, метод “кейз-стаді” (робота над проблемними ситуаціями, студенти розглядають проблему, аналізують ситуацію, представляють свої ідеї та варіанти розв’язання проблеми в ході дискусії). Метод сценарію (storyline method) заснований на поєднанні запланованих навчальних змістів, з інтересами та ідеями студентів. Отримуючи “імпульси” від учителя (так звані ключові питання), учні роблять свій внесок в створення історії. Цей метод обходиться без текстових підручників. Йдеться про творче планування, підбір гіпотез, переживання, систематизацію та презентацію роботи. Спроекована історія містить також елементи з драми та рольової гри. Викладач задає лише рамки дії та представляє окремі епізоди. Студенти ставлять свої питання та знаходять самі на них відповіді. Метод навчання по станціях. Навчальна техніка, при якій студенти виконують роботу над навчальним матеріалом, упорядковує у вигляді станцій (студенти отримують робочі плани з обов’язковими та вибірковими завданнями). При навчанні по станціях в учнів є можливість вибору стосовно розподілу часу, послідовності виконання завдань та соціальної форми, що використовується (індивідуальна робота, парна робота, групова робота). Таким чином, студенти при використанні цього методу навчаються планувати свій час аналізу власного навчального успіху, плануванню та проведенню етапів роботи. Робота по станціях дозволяє здійснювати диференціацію за

здібностями, інтересами студентів, за рівнем складності завдання.

Дієвим різновидом групової діяльності є метод “мереживна пилка”, розроблений Е. Аронсоном у 1978 р. У створеній навчальній ситуації студенти виступають у ролі педагога, передаючи один одному засвоєну інформацію. Навчальна діяльність здійснюється в групах з 6 осіб для роботи з певними частинами навчального матеріалу, який об'єднаний у блоки за змістом і логікою. Кожен член групи опрацьовує свою частину матеріалу, потім представники різних груп, що вивчали одне й те саме питання, зустрічаються й обмінюються інформацією.

Такий обмін називають “зустріч експертів”. Після цього “експерти” навчають власні групи тому, що дізналися. У свою чергу інші члени групи аналогічним чином опрацьовують власну частину матеріалу як зубці однієї пилки. Засвоїти матеріал та отримати цілісне уявлення про явище, що вивчається, можливо лише, уважно слухаючи колег і роблячи відповідні записи, тому студенти будуть зацікавлені в сумлінному виконанні власної та спільної частин діяльності.

Цікаво те, що звітує з теми як кожний окремо, так і група в цілому. На завершальному етапі викладач пропонує будь-якому члену групи питання з теми. Усі ці аспекти дозволяють залучати до роботи та активізувати навіть пасивних студентів із низькою мотивацією чи недостатнім рівнем володіння іноземною мовою.

Інтерактивний метод навчання “обери позицію” спонукає студентів до прийняття певної думки, точки зору та, що важливо, аргументувати свій вибір. Метод “шкала думок” тренує вміння формулювати власну думку, відстоювати свою позицію. Як аргументи в цьому випадку важливо застосовувати науково обґрунтовані концепції та теорії, використовувати власний життєвий досвід.

Усі вищезгадані інтерактивні методи спрямовані на розвиток культури спілкування і формування особистості, яка володіє креативним та аксіологічним потенціалом, технологіями творчого саморозвитку, самовдосконалення, самоактуалізації.

Використання вищезгаданих методів та технологій на практиці дає підстави стверджувати, що саме при їх залученні та ефективному використанні в педагогічному процесі по вивченню іноземної мови збільшується активність роботи на занятті, у правильному ракурсі зосереджується увага, а також мотивація студентів. Учасники відчують себе не пасивними слухачами, а активними гравцями заходу, розвивають у собі вміння вислуховувати думки інших, погоджуватись з ними або відстоювати свою; самостійно шукати аргументи, пояснювати логічність та послідовність своїх думок англійською мовою, володіючи термінами професійного спрямування.

Беручи до уваги вищезазначений матеріал, можна дійти

висновку, що використання інтерактивних форм та методів в реалізації особисто орієнтованого підходу та викладанні англійської мови дають змогу практично збільшити кількість розмовної практики на занятті, виявляються цікавими для студентів, допомагають засвоїти матеріал та використати його в подальших заняттях, виконують дидактичні та різні розвивальні функції. Таким чином, викладач стає наставником самостійної навчально-пізнавальної та творчої діяльності студентів. Маючи багато переваг, слід також пам'ятати про недоліки: при частому застосуванні сприймання інтерактивних ігор стає механічним, втрачає творчу зацікавленість, тому необхідно урізноманітнювати ігри та комбінувати інтерактивні методи навчання з традиційними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багиев Г.Л. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Електронний ресурс] / Г. Л. Багиев, В. Н. Наумов. – Режим доступу : <http://www.marketing.spb.ru>

2. Гін А. Безкровна атака: Технологія проведення навчального мозкового штурму: [Цікава і проста форма навчальної діяльності] / А. Гін // Завуч (Перше вересня). – 2000. – №8. – С.7-11.

3. Крамаренко С.Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С.7-10.

4. Поментун О. Як оцінити діяльність учнів на інтерактивному уроці / О. Поментун // Доба. – 2002. – №2. – С.2-6.

5. Поментун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Поментун, Л. Пироженко. – К., 2004. –192 с.